

**Tomasz Maliszewski**

<https://orcid.org/0000-0002-8366-7614>

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni

## **Z dziejów polskiej teorii i praktyki edukacji dorosłych w III Rzeczypospolitej. Akademickie Towarzystwo Andragogiczne (1993–2023)**

From the history of Polish adult education theory  
and practice in the Third Republic of Poland.  
The Academic Andragogy Society (1993–2023)

**Streszczenie.** W 2023 r. mija 30. rocznica powołania do życia ogólnopolskiego społecznego podmiotu naukowego o nazwie Akademickie Towarzystwo Andragogiczne (ATA). Artykuł przypomina genezę jego powstania, historię i przemiany organizacyjne oraz najważniejsze kierunki działań podejmowanych na przestrzeni minionych trzech dekad.

Autor podejmuje również próbę oceny dotychczasowych dokonań Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego w najważniejszych z wyznaczonych w chwili powstania obszarów jego działania. Całość jest zatem interesującym przyczynkiem do dziejów teorii i praktyki polskiej edukacji dorosłych oraz społecznego ruchu naukowego w obrębie nauk społecznych w III RP.

**Słowa kluczowe:** Akademickie Towarzystwo Andragogiczne (1993–2023), andragogika polska, edukacja dorosłych w Polsce, historia polskiej edukacji dorosłych

**Abstract.** The year 2023 marks the 30<sup>th</sup> anniversary of the establishment of the Academic Andragogy Society (*in Polish*: Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, ATA), a nationwide social research organization based in Poland. The article

reflects on its origins, history, organizational transformations, and the most important trends in its activity over the past three decades.

The author also tries to assess the achievements of the Academic Andragogy Society in the key areas of its activity specified upon its establishment. The article is an interesting contribution to the history and practice of Polish adult education and the social research movement in social sciences in the Third Republic of Poland.

**Keywords:** Academic Andragogy Society (1993–2023), Polish andragogy, adult education in Poland, history of Polish adult education

## Wprowadzenie\*

Towarzystwa naukowe, czyli – jak definiuje to wydana przez Ossolineum *Encyklopedia oświaty i kultury dorosłych* – „dobrowolne, niezarobkowe, samorządne stowarzyszenia osób, z których przynajmniej część uprawia działalność naukowo-badawczą, zawiązywane i utrzymywane w zamiarze przyczyniania się do rozwoju nauki” (Rolbiecki, 1986, s. 337), mają w naszym kraju swoje długie i piękne tradycje. Najstarsze z nich powołano bowiem do życia już w 1720 r. w Gdańsku pod nazwą *Societas Litteraria* (Towarzystwo Literackie) dla „dociekań nad problematyką filozoficzną, prawną i historyczną” (Mokrzecki, 2010, s. 23). Później, jeszcze w XVIII-wiecznej I Rzeczypospolitej, pojawiły się w różnych miejscach kraju kolejne z nich.

Naukowy ruch stowarzyszeniowy nie zamarł na ziemiach polskich również w czasach zaborów, by w 1918 r. w odrodzonej po 123 latach niewoli wolnej Polsce rozwinąć się w wielu różnych kierunkach, nurtach i odmiannach, kanalizujących społeczną aktywność naukową i wokół nauki organizowaną.

Mimo istotnych ograniczeń ideologicznych i prawno-organizacyjnych stowarzyszenia naukowe mogły z różnym nasileniem w różnych powojennych dekadach prowadzić swą działalność także w czasach PRL-u – przynajmniej niektórym z nich udało się wówczas wykorzystać pojawiające się zwłaszcza w okresach kolejnych politycznych odwilży możliwości funkcjonowania.

---

\* Podstawą przygotowania niniejszego szkicu są dwie publikacje autora, które ukazały się na łamach „Rocznika Andragogicznego” w minionych latach: Maliszewski, 2018, s. 41–58; Maliszewski, 2021, s. 190–209.

Demokratyzacja życia społeczno-politycznego w Polsce po czerwcu 1989 r. zaowocowała także dużą swobodą stowarzyszania się, z czego skrzętnie skorzystały liczne gremia naukowe, powołując do życia swoje własne towarzystwa. Na fali społecznych przemian, które ogarnęły również środowiska uczelni wyższych, u progu jesieni 1993 r. zostało powołane do życia nowe ogólnopolskie towarzystwo naukowe, którego zadaniem, jak wskazywali jego twórcy, miało stać się aranżowanie różnorodnych działań „na rzecz andragogiki i edukacji dorosłych w uczelniach wyższych” (RA, 1994, s. 192). Otrzymało ono nazwę Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego (ATA).

Kierunki pracy nowo tworzonego Towarzystwa zakreślono wieloaspektowo i szeroko definiując kilkanaście obszarów jego przyszłej aktywności naukowej i społeczno-oświatowej, co zdaje się wskazywać, że ambicją jego twórców było powołanie do życia podmiotu, który z jednej strony powinien kompleksowo ogarnąć swymi zainteresowaniami krajową i międzynarodową problematykę andragogiczną, z drugiej zaś – ma aspiracje, by zająć poczesne miejsce pośród społecznych kręgów animujących życie naukowe w naszym kraju.

W roku 2023, gdy Akademickie Towarzystwo Andragogiczne obchodzi jubileusz 30-lecia swojego istnienia, warto choćby pokrótce przypomnieć jego początki i historię, a także podjąć próbę charakterystyki dotychczasowego dorobku i oceny działań prowadzonych w minionych trzech dekadach\*.

## **Geneza Towarzystwa**

Koncepcja powołania do życia odrębnego towarzystwa naukowego skupiającego specjalistów andragogiki dojrzewała od początku lat 90. XX w. stopniowo. Z czasem coraz wyraźniej zaczęły się pojawiać głosy o konieczności utworzenia podmiotu integrującego rozproszone działania badaczy i nauczycieli akademickich edukacji dorosłych (RA, 1994, s. 192–194; Pół-

---

\* Wiele szczegółowych informacji nt. działalności oraz prób podsumowań i oceny dorobku Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego zawierają artykuły publikowane przez „Rocznik Andragogiczny” z okazji rocznic piętnasto-, dwudziesto- i dwudziestopięciolecia jego działalności (por. Półturzycki, 2007, s. 21–46; Skibińska, 2012, s. 79–88; Maliszewski, 2018, s. 41–58).

turzycki, 1995/1996, s. 15–24)\*. Sprawę dyskutowano podczas kolejnych seminariów i spotkań oraz w ramach Zespołu Pedagogiki Dorosłych Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN (Aleksander, 2009, s. 406). W efekcie prowadzonej w środowisku polskich specjalistów edukacji dorosłych debaty w czasie łódzkiej konferencji pt. „Profesjonalizacja akademickiego kształcenia andragogicznego”, odbytej w dniach 25–28 sierpnia 1993 r., doszło do powołania siedmioosobowej grupy inicjatywnej\*\*. Prace nad uruchomieniem autonomicznego stowarzyszenia andragogów znacząco wówczas przyspieszyły i wkrótce – po upływie zaledwie czterech miesięcy – zostało ono formalnie zarejestrowane (por. tabela 1).

Tabela 1. Kalendarium działań na rzecz powołania do życia Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego (sierpień–wrzesień 1993)

Data	Miejsce	Działanie
28 sierpnia 1993 r.	Łódź	utworzenie grupy inicjatywnej w sprawie powołania towarzystwa
20 września 1993 r.	Toruń	przedstawienie celów działalności i założeń statutu towarzystwa oraz wybór jego nazwy
28 września 1993 r.	Łódź	zebranie założycielskie: przyjęcie statutu i wybór władz stowarzyszenia
31 grudnia 1993 r.	Warszawa	rejestracja towarzystwa przez Wydział VII Cywilny i Rejestrowy Sądu Wojewódzkiego w Warszawie***

Źródło: RA, 1994, s. 192; Skibińska, 2012, s. 79.

\* Por. też: strona domowa Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego (<http://www.ata.edu.pl>).

\*\* W jej skład weszli prof. prof. (lista w porządku alfabetycznym): Tadeusz Aleksander (UJ), Olga Czerniawska (UŁ), Józef Kargul (UWr), Franciszek Marek (WSP w Opolu), Józef Półturzycki (UW), Lucjan Turowski (UW) i Eugenia Anna Wesołowska (UMK).

\*\*\* Jak odnotowuje Ewa Skibińska (2012, s. 79), po 15 latach w sytuacji rejestrowej ATA zaszła zmiana: „W związku ze zmianą przepisów, 21 października 2008 roku decyzją Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy KRS, Akademickie Towarzystwo Andragogiczne zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego jako stowarzyszenie pod numerem KRS: 0000316711”.

## **Władze statutowe w ujęciu historycznym**

### **Walne Zgromadzenie**

Najwyższą władzą Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego jest zwoływane co trzy lata Walne Zgromadzenie Członków. Do jego kompetencji należy m.in. ustalanie programu i wytyczanie kierunków pracy Towarzystwa oraz ocena realizacji wyznaczonych zadań, uchwalanie i dokonywanie zmian w statucie, ustalanie wysokości składek członkowskich, wybór prezesa i pozostałych siedmiu członków Zarządu Głównego, a także wybór pozostałych władz stowarzyszenia, czyli trzyosobowej Komisji Rewizyjnej i trzyosobowego Sądu Koleżeńskiego (Statut Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego z 28 września 1993 r. [dalej jako: Statut], art. 18–21).

Dotychczas w historii ATA odbyto dziesięć Walnych Zgromadzeń. Wszystkie one miały charakter sprawozdawczo-wyborczy. Mimo że Statut przewiduje taką możliwość, nigdy w ciągu 30 lat działalności nie zaistniała potrzeba zwołania Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia, co może świadczyć o tym, iż Towarzystwo funkcjonuje sprawnie, harmonijnie i transparentnie, udanie unikając potencjalnych niebezpieczeństw i zawirowań.

Szczególnie ważne w dotychczasowej historii ATA wydają się Walne Zgromadzenia Członków z 28 września 1993 r., 24 stycznia 2008 r. oraz to przeprowadzone w dniu 12 czerwca 2017 r. W efekcie pierwszego z nich, co już wspomniano, Towarzystwo oficjalnie rozpoczęło działalność, przegłosowując Statut i wybierając władze, kolejne dwa przyniosły zaś zmiany na stanowisku prezesa Zarządu ATA.

Ostatnie, dziesiąte Walne Zgromadzenie Członków Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego odbyło się w dniu 27 czerwca 2022 r. w Łodzi. Jego termin był dwukrotnie przesuwany ze względu na pandemię koronawirusa – na podstawie ogólnokrajowych przepisów prawa i możliwości prawnych zawartych w Statucie ATA\*.

### **Zarząd Główny ATA**

Do najważniejszych zadań Zarządu ATA należą: kierowanie bieżącą działalnością Towarzystwa – w tym zarządzanie jego majątkiem, wykonywa-

---

\* Szczegółowe podstawy prawne zob. Maliszewski, 2022, s. 25–26.

nie uchwał Walnego Zgromadzenia, przyjmowanie i skreślanie członków oraz reprezentowanie Towarzystwa na zewnątrz. W okresie między kolejnymi Walnymi Zgromadzeniami w razie zaistnienia takiej potrzeby Zarząd Główny ma również moc podejmowania uchwał także w tych sprawach organizacyjnych Towarzystwa, które należą do kompetencji Walnego Zgromadzenia – z zastrzeżeniem, że wymagają one zatwierdzenia na najbliższym walnym posiedzeniu członków ATA (Statut, art. 23). Widać więc wyraźnie, że to od sprawności i zaangażowania Zarządu Głównego i jego prezesa zależy skuteczne i sprawne codzienne funkcjonowanie całego Towarzystwa i właściwa realizacja wyznaczonych przez nie kierunków aktywności.

Pierwszym Prezesem Zarządu Głównego Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego został wybrany prof. dr hab. Józef Pólturzycki. Piastował on tę funkcję przez pięć kolejnych trzyletnich kadencji – do stycznia 2008 r. (kiedy to zrezygnował z ubiegania się o reelekcję na VI kadencję).

W skład Zarządu I kadencji weszło także siedem innych osób, wybranych przez pierwsze Walne Zgromadzenie. Spośród nich – zgodnie ze Statutem ATA (art. 21–22) – wyłoniono dwoje wiceprezesów, skarbnika, sekretarza i trzech członków Zarządu (zob. tabela 2).

Tabela 2. Skład Zarządu Głównego ATA – kadencje od I do V (28.09.1993–24.01.2008)

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	prof. dr hab. Józef Pólturzycki	Prezes Zarządu
2.	prof. dr hab. Olga Czerniawska	Wiceprezes
3.	prof. dr hab. Tadeusz Aleksander	Wiceprezes
4.	dr hab. Janina Elżbieta Karney, prof. UW	Skarbnik
5.	prof. dr hab. Eugenia Anna Wesółowska	Sekretarz
6.	prof. dr hab. Józef Kargul	Członek
7.	prof. dr hab. Franciszek Marek	Członek
8.	dr hab. Lucjan Turowski, prof. UW	Członek

Źródło: <http://nauka-polska.pl>; Pólturzycki, 2007, s. 21–22.

Walne Zgromadzenie zwołane na dzień 24 stycznia 2008 r. do Warszawy dokonało zmiany prezesa Zarządu Głównego ATA. Powołano wówczas na to stanowisko dr hab. Ewę Skibińską, prof. UW, która pełniła tę funkcję

do czerwca 2017 r., a więc przez trzy kadencje, co wyraźnie wskazuje, że członkowie Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego wysoko cenili jej kompetencje merytoryczne i sposób kierowania pracami Zarządu.

Pozostałe siedem osób, które wybrano do Zarządu Głównego w styczniu 2008 r., również odnawiało w czasie Walnych Zgromadzeń sprawozdawczo-wyborczych z lat 2011 i 2014 swój mandat społeczny do pracy w Zarządzie na kolejne dwie kadencje. Choć tu zdarzały się drobne zmiany w obejmowanych w ramach Zarządu funkcjach czy afiliacjach poszczególnych osób, a także – co warto podkreślić – w trzech przypadkach nastąpiły awanse naukowe\*.

Poniżej dla porządku wywodu przypomniano więc składy trzech Zarządów Głównych kierowanych przez Prezes E. Skibińską (tabela 3 i tabela 4).

Tabela 3. Skład Zarządu ATA VI kadencji (24.01.2008–14.04.2011)

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	dr hab. Ewa Skibińska, prof. UW	prezes Zarządu
2.	dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK	wiceprezes
3.	dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk, prof. UŚ	wiceprezes
4.	dr Wojciech Horyń	skarbnik
5.	dr Krzysztof Pierścieniak	sekretarz
6.	dr hab. Zofia Szarota, prof. UP	członek
7.	dr Artur Fabiś	członek
8.	dr Tomasz Maliszewski	członek

Źródło: Antosz, 2007, s. 261.

Tabela 4. Skład Zarządu ATA VII kadencji (14.04.2011–15.05.2014) i VIII kadencji (15.05.2014–12.06.2017)

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	dr hab. Ewa Skibińska, prof. UW	prezes Zarządu
2.	dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK	wiceprezes

\* Habilitacje: Hanny Solarczyk-Szwec – 10.09.2009 (por. „Rocznik Andragogiczny” 2009, s. 429–431), Zofii Szaroty – 16.11.2010 (por. „Rocznik Andragogiczny” 2010, s. 281–283), Wojciecha Horynia – 21.06.2011 (por. <http://nauka-polska.pl>).

Tabela 4. Skład Zarządu ATA VII kadencji (ciąg dalszy)

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
3.	dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk, prof. WSB	wiceprezes
4.	dr hab. Wojciech Horyń, prof. WSH, następnie prof. AWL	skarbnik
5.	dr Tomasz Maliszewski	sekretarz
6.	dr hab. Zofia Szarota, prof. UP	członek
7.	dr Artur Fabiś	członek
8.	dr Krzysztof Pierścieniak	członek

Źródło: Maliszewski, 2011, s. 366; 2014, s. 562.

Obecnie, w 30. roku działalności Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego, kieruje nim trzecia w historii stowarzyszenia Prezes – dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK, która została wybrana na to stanowisko dwukrotnie – na dziewiątą i dziesiątą kadencję, licząc od 1993 r. Pierwszego wyboru dokonano podczas Walnego Zgromadzenia Członków odbytego w Warszawie w dniu 12 czerwca 2017 r. Wyłoniono też wówczas siedem pozostałych osób wchodzących w skład Zarządu Głównego ATA IX kadencji. W stosunku do lat ubiegłych nastąpiła jedna zmiana personalna (tabela 5).

Tabela 5. Skład Zarządu ATA IX kadencji (12.06.2017–27.06.2022)

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK	prezes Zarządu
2.	prof. dr hab. Elżbieta Dubas (UŁ)	wiceprezes
3.	dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk, prof. AWSB	wiceprezes
4.	dr hab. Wojciech Horyń, prof. AWL	skarbnik
5.	dr hab. Tomasz Maliszewski, prof. AMW	sekretarz
6.	dr hab. Zofia Szarota, prof. UP	członek
7.	dr hab. Artur Fabiś, prof. UP	członek
8.	dr Krzysztof Pierścieniak (UW)	członek

Źródło: Litawa, 2017; Maliszewski, 2017.



Ponownie wybrano dr hab. Hannę Solarczyk-Szwec na prezesa Zarządu Głównego Towarzystwa latem 2022 r. Duże zmiany zaszły też wówczas w składzie Zarządu ATA (tabela 6).

Tabela 6. Skład Zarządu ATA X kadencji (27.06.2022–nadal)

Funkcja	Imię i nazwisko
Prezes Zarządu	dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK
Wiceprezes	dr hab. Tomasz Maliszewski, prof. AMW
Wiceprezes	dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk, prof. AWSB
Sekretarz	dr hab. Martyna Przymont (UWr)
Skarbnik	dr hab. Wojciech Horyń, prof. AWL
Członek	dr hab. Agata Chabior, prof. UJK
Członek	dr hab. Beata Cyboran, prof. UP
Członek	dr Ewa Dębska (UW)

Źródło: Maliszewski, 2022, s. 29.

### **Komisja Rewizyjna**

Kolejnym ważnym organem statutowym Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego jest Komisja Rewizyjna. Do jej zadań należy bowiem regularne kontrolowanie całokształtu działalności stowarzyszenia, w tym stanu i sposobu pozyskiwania i wydatkowania środków finansowych, oraz składanie Walnemu Zgromadzeniu sprawozdań i stawianie wniosków o udzielenie (lub nieudzielenie) absolutorium dla ustępującego Zarządu (Statut, art. 27). Ma więc ona, w świetle swych uprawnień, duże znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania ATA, sprawując w imieniu wszystkich członków Towarzystwa funkcje kontrolne nad działalnością prezesa i Zarządu Głównego.

W okresie pomiędzy 28 września 1993 r. a 24 stycznia 2008 r., czyli przez pierwsze piętnaście lat funkcjonowania ATA (kadencje I–V władz stowarzyszenia), Komisji Rewizyjnej przewodniczył dr hab. Jerzy Semków, prof. UWr.

Składy Komisji Rewizyjnej w kolejnych czterech kadencjach władz Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Składy Komisji Rewizyjnych ATA od 2008 r. do chwili obecnej

Kadencja	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz
VI: 24.01.2008–14.04.2011	dr hab. Elżbieta Dubas, prof. UŁ	prof. dr hab. Józef Kargul	dr hab. Jerzy Semków, prof. UW
VII: 14.04.2011–15.05.2014	dr hab. Elżbieta Dubas, prof. UŁ	prof. dr hab. Józef Kargul	dr hab. Jerzy Semków, prof. WSA
VIII: 15.05.2014–12.06.2017	prof. dr hab. Elżbieta Dubas	dr Beata Cyboran	dr Renata Konieczna- -Woźniak
IX: 12.06.2017–27.06.2022	dr hab. Beata Cyboran, prof. UP	dr Renata Konieczna- -Woźniak	dr hab. Agata Chabior, prof. UJK
X: 27.06.2022–nadal	dr Małgorzata Olejarz, prof. UZ	dr hab. Agnieszka Szplit, prof. UJK	dr Aleksandra Litawa

Źródło: Antosz, 2007, s. 261; Majchrzak, 2014; Litawa, 2017; Maliszewski, 2022, s. 29.

### **Sąd Koleżeński**

Czwartym i ostatnim komponentem władz Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego jest Sąd Koleżeński (Statut, art. 30–34). Statut wskazuje, że do jego zadań powinno należeć zajmowanie się kwestiami spornymi lub konfliktowymi, np. rozstrzyganiem spraw związanych z nieprzebraniem przez członków Towarzystwa jego zapisów i uchwał czy skargami związanymi z naruszeniem szeroko rozumianych zasad koleżeńskiego współżycia (z zastrzeżeniem, że rozpatrywane są jedynie sprawy „powstałe na tle działalności Towarzystwa”). W zależności od wagi przewinienia i postawy obwinianego Sąd Koleżeński dysponuje możliwością nałożenia na członków ATA różnego rodzaju kar – od upomnienia aż po wykluczenie z Towarzystwa.

Budujący jest fakt, że w całej trwającej już ćwierć wieku historii Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego nigdy nie zaistniała taka sytuacja, by ten organ władzy musiał wszcząć procedurę i zadecydować o zastosowaniu którejś z przewidzianych Statutem sankcji wobec któregoś z członków stowarzyszenia.

Pierwsze Walne Zebranie członków ATA odbyte w końcu września 1993 r. powołało na przewodniczącego Sądu Koleżeńskiego doc. dr. Mieczysława Marczyka z UMCS w Lublinie (RA, 1994, s. 192). Składy osobowe Sądu Koleżeńskiego z ostatniej dekady wymieniono w tabeli 8.

Tabela 8. Składy Komisji Rewizyjnych ATA od 2008 r. do chwili obecnej

Kadencja	Przewodnicząca	Wiceprzewodnicząca	Sekretarz
VI: 24.01.2008–14.04.2011 oraz VII: 14.04.2011–15.05.2014	dr Grażyna Orzechowska	dr Anna Panek	dr Joanna Stelmaszczyk
VIII: 15.05.2014–12.06.2017 oraz IX: 12.06.2017–27.06.2022	dr Monika Sulik	dr Agnieszka Majewska- -Kafarowska	dr hab. Sylwia Słowińska, prof. UJ
X: 27.06.2022–nadal	dr Monika Sulik	dr Agnieszka Majewska- -Kafarowska	dr Kinga Majchrzak- -Ptak

Źródło: Antosz, 2007, s. 261; Majchrzak, 2014; Litawa, 2017; Maliszewski, 2022, s. 29.

## **Członkowie Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego (1993–2023)**

Zapisy przyjętego w dniu 28 września 1993 r. Statutu Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego przewidują dwa rodzaje członkostwa – zwyczajne i honorowe.

### **Członkowie zwyczajni**

W poczet członków zwyczajnych Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego mogą zostać przyjęci nauczyciele akademicki, pracownicy badawczy, nauczyciele i organizatorzy edukacji dorosłych (Statut, art. 10).

Za grupę założycielską ATA uznawane są te osoby, które uczestniczyły w spotkaniach w Toruniu i Łodzi w drugiej połowie września 1993 r. i zadeklarowały wolę udziału w działaniach na rzecz powołania autonomicznego stowarzyszenia andragogów poprzez wpisanie swych danych osobowych oraz złożenie podpisu na jednej z dwóch list zbiorczych. Na listę toruńską lub łódzką wpisało się wówczas 41 osób i mają one status członków założycieli Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego (RA, 1994, s. 192; Pólturzycki, 2007, s. 22).

Kolejni członkowie ATA, by zostać przyjęci do Towarzystwa – zgodnie z zapisami Statutu – powinni (byli) uzyskać rekomendacje przynajmniej dwóch czynnych jego członków oraz złożyć pisemną deklarację. Jak już wspomniano wcześniej, przyjmowanie nowych członków jest zadaniem

Zarządu Głównego, który każdorazowo podejmuje decyzję w tej sprawie w formie uchwały (Statut, art. 11).

Tabela 9. Członkowie Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego (1993–2023)

Rok	Liczba członków
1993	41
2008	68
2013	82
2018	83
2022	82
2023	84

Źródło: *Lista członków założycieli...* [b.d.]; Maliszewski, 2018; Przymont, 2022.

### **Członkowie Honorowi**

Od chwili powołania do życia Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego w Statucie istnieje zapis o możliwości nadawania przez Walne Zgromadzenie godności Członka Honorowego osobom szczególnie zasłużonym w dziedzinie edukacji dorosłych i andragogiki z kraju lub zagranicy. Wymaga to uchwały Zgromadzenia większością  $\frac{2}{3}$  głosów (Statut, art. 12).

Po raz pierwszy skorzystano z tej możliwości po 15 latach od uruchomienia stowarzyszenia – w styczniu 2008 r., gdy nadano członkostwo honorowe pierwszemu Prezesowi ATA, prof. dr. hab. Józefowi Półturzycykiem\*, oraz czworgu kolejnym wybitnym profesorom – działaczom Towarzystwa (tabela 10) w podziękowaniu za wkład w jego działalność i rozwój. Kolejnym dwóm osobom zasłużonym dla ATA, dr hab. Ewie Skibińskiej oraz dr. hab. Jerzemu Semkowowi, godność Członka Honorowego przyznano w czasie Walnego Zgromadzenia Członków latem 2022 r.

---

\* Prof. Józefowi Półturzycykiem przysługiwało też miano Honorowego Prezesa ATA (por. <http://www.ata.edu.pl/czlonkostwo.html>).

Tabela 10. Członkowie Honorowi Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego

Lp.	Imię i nazwisko	Data podjęcia uchwały
1.	prof. dr hab. Tadeusz Aleksander	24 stycznia 2008 r.
2.	prof. dr hab. Olga Czerniawska	24 stycznia 2008 r.
3.	prof. dr hab. Józef Kargul	24 stycznia 2008 r.
4.	prof. dr hab. Józef Pólturzycki	24 stycznia 2008 r.
5.	prof. dr hab. Eugenia A. Wesołowska	24 stycznia 2008 r.
6.	dr hab. Jerzy Semków	27 czerwca 2022 r.
7.	dr hab. Ewa Skibińska	27 czerwca 2022 r.

Źródło: Antosz, 2007, s. 262–263; Maliszewski, 2022, s. 30.

Obecnie do Towarzystwa należą 84 osoby – w tym, po śmierci prof. prof. Olgi Czerniawskiej (1930–2020), Józefa Pólturzyckiego (1934–2021) i Eugenie A. Wesołowskiej (1929–2016), czworo Członków Honorowych.

## Wybrane kierunki działalności Towarzystwa w latach 1993–2023

### Najważniejsze obszary działania

Warto po latach przypomnieć za Statutem przyjętym na zebraniu założycielskim Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego w Łodzi w dniu 23 września 1993 r. kilka najważniejszych wyznaczonych wówczas obszarów, wokół których miała się skupiać działalność Towarzystwa. Oto one (na podstawie Statutu, art. 7):

- a) organizowanie, rozwijanie i doskonalenie różnorodnych form uniwersyteckiej edukacji dorosłych – w tym kształcenie i doskonalenie specjalistów edukacji dorosłych w środowiskach akademickich;
- b) rozwijanie andragogiki jako teorii edukacji dorosłych i pomnażanie jej naukowego dorobku oraz popularyzowanie go w publikacjach i wykładach na kierunkach pedagogicznych i nauczycielskich;

- c) prowadzenie badań i podejmowanie innowacji w zakresie edukacji dorosłych oraz andragogiki i nauk z nią współdziałających na rzecz kształcenia i wychowania dorosłych;
- d) organizowanie i prowadzenie nieakademickich form edukacji dorosłych z wykorzystaniem zasobów uczelni wyższych, takich jak np. kursy, szkoły dla dorosłych, uniwersytety ludowe, uniwersytety powszechne, letnie szkoły i uniwersytety czy kształcenie na odległość;
- e) współpraca z instytucjami powszechnej edukacji dorosłych oraz placówkami prywatnymi i społecznymi w zakresie popularyzacji andragogiki, doskonalenia nauczycieli, prac metodyczno-programowych, ekspertyz i innych oświatowych form współpracy;
- f) popularyzowanie narodowych tradycji w zakresie edukacji dorosłych, kierunków współczesnego jej rozwoju w innych krajach i podejmowanych w tym zakresie przez organizacje międzynarodowe;
- g) prowadzenie autonomicznego pisma poświęconego andragogice i edukacji dorosłych, inicjowanie publikacji i innych form wymiany informacji oraz doświadczeń, w tym inicjowanie krajowych konferencji edukacji dorosłych;
- h) prezentowanie stanowiska w zakresie polityki oświatowej i edukacji dorosłych wobec władz Rzeczypospolitej Polskiej: Sejmu i Senatu, Rządu RP i poszczególnych ministerstw, organizacji społecznych i związkowych, różnorodnych instytucji oświatowych itp.;
- i) prowadzenie współpracy na rzecz rozwoju edukacji dorosłych i myśli andragogicznej z innymi polskimi towarzystwami oświatowymi oraz podejmowanie wspólnych działań z bliźniaczymi towarzystwami z zagranicy.

Warto pokusić się o sformułowanie uwag zmierzających do wskazania, czy i na ile skutecznie (z)realizowano zadania wyznaczone Towarzystwu przed trzema dekadami.

Spróbujmy zatem. Wydaje się pewne, że wszystkie wskazane jeszcze w pierwszej połowie lat 90. minionego stulecia w statucie Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego cele zostały wypełnione treścią w sposób właściwy. Owo „wypełnianie” poszczególnych przypomnianych powyżej obszarów aktywności w wielu wypadkach przyjęło charakter rozwiązań (długo)trwałych, można by rzec – systemowych. Potwierdzały to zresztą przygotowywane już wcześniej analizy – zarówno ta z 2008 r. na piętnastolecie Towarzystwa opracowana przez ówczesnego Prezesa Zarządu Głównego

nego prof. dr. hab. Józefa Pólturzyckiego (Pólturzycki, 2007, s. 21–46), jak i ta z roku 2013 przeprowadzona przez kolejną Prezes ATA dr hab. Ewę Skibińską, prof. UW przy okazji obchodów jubileuszu dwudziestolecia stowarzyszenia (Skibińska, 2013, s. 79–88) czy dwa szkice opublikowane w „Roczniku Andragogicznym” z okazji ćwierćwiecza istnienia ATA (Maliszewski, 2018, s. 41–58; Solarczyk-Szwec, 2018, s. 59–64)\*.

Wyniki analizy dorobku Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego również stanowią potwierdzenie tych spostrzeżeń. Przypomnijmy pokrótce najważniejsze kierunki aktywności podejmowanych przez stowarzyszenie.

### **Wybrane przykłady aktywności ATA**

#### **Działalność wydawnicza**

Towarzystwo od początku swojego istnienia wydaje dwa periodyki naukowe regularnie notowane na kolejnych listach czasopism punktowanych Ministerstwa Edukacji i Nauki (wcześniej Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego): półrocznik „Edukacja Dorosłych” (redaktor naczelna od 2018 r. dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk, prof. AWSB) oraz „Rocznik Andragogiczny” (redaktor naczelna od 2013 r. dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK), będące ważnymi miejscami naukowego komunikowania się polskich specjalistów z zakresu teorii i praktyki edukacji i kultury dorosłych. Przez wiele lat ATA prowadziła również własną serię wydawniczą pt. „Biblioteka Edukacji Dorosłych”, w ramach której ukazało się kilkadziesiąt autorskich i wieloautorskich monografii, dotyczących szeroko rozumianej problematyki andragogicznej w Polsce i za granicą. Ostatni (jak dotychczas) 46. tom serii ukazał się w roku 2015 i był dedykowany prof. dr hab. Oldze Czerniawskiej z okazji jubileuszu 85. urodzin (Woźnicka (red.), 2015). Czy i kiedy pojawią się kolejne tomy „Biblioteki”, czas pokaże.

#### **Zjazdy i konferencje**

Najważniejszymi przedsięwzięciami Towarzystwa o charakterze naukowym pozostają od kilkunastu lat Ogólnopolskie Zjazdy Andragogiczne. Każdorazowo skupiają one w jednym miejscu nie tylko członków Akade-

---

\* Nie chcąc powielać treści zawartych w tamtych szkicach, autor niniejszego opracowania odsyła Czytelnika bezpośrednio do ich treści.

mickiego Towarzystwa Andragogicznego, ale także dziesiątki innych teoretyków i praktyków zainteresowanych szeroko rozumianą edukacją dorosłych, dając zarówno możliwość prezentacji wyników własnych badań i przemyśleń, jak i sposobność do konfrontacji ich z opiniami innych uczestników. Dotychczas zorganizowano cztery Zjazdy (tabela 11), każdorazowo we współpracy ATA z wybranym środowiskiem akademickim.

Tabela 11. Ogólnopolskie Zjazdy Andragogiczne (2009–2022)

Nr	Tytuł	Miejsce	Termin	Współorganizator
I	„Edukacja dorosłych jako czynnik rozwoju społecznego”	Kraków	23–24.06.2009	Zakład Pedagogiki Społecznej i Andragogiki Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego (i in.)
II	„Teoria i praktyka edukacji dorosłych w procesie zmian”	Toruń	15–16.05.2013	Wydział Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
III	„Dorośli w edukacji. Nowe konteksty, odmienne perspektywy, innowacyjne rozwiązania”	Warszawa	12–13.06.2017	Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego
IV	„Edukacja dorosłych – w stronę zrównoważonego rozwoju”	Łódź	27–28.06.2023	Katedra Andragogiki i Gerontologii Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego

Źródło: Romanowska, 2009, s. 38; Majchrzak, Solarczyk-Szwec, 2013, s. 29; Skibińska, 2017, s. 1; Dubas, 2022, s. 14.

Akademickie Towarzystwo Andragogiczne przez cały okres swojego istnienia podejmowało (i podejmuje nadal) liczne inicjatywy naukowe o charakterze konferencyjnym. Niektóre z nich miały charakter cykliczny, jak np. Toruńskie Konferencje Andragogiczne z lat 1993–2000, Konferencje Dolnośląskiego Koła ATA z lat 2001–2008 czy Zakopiańskie Konferencje Andragogiczne z lat 2004–2018, inne były przedsięwzięciami jednorazowymi – często o charakterze jubileuszowym lub okolicznościowym – i realizowanymi w partnerstwie z różnymi podmiotami akademickimi i instytucjami edukacyjnymi z kraju i z zagranicy (por. <http://www.ata.edu.pl/konferencje.html>). Od czerwca 2021 r. regularnie organizowane są również w wersji on-line ogólnopolskie seminaria dyskusyjne, których formu-



ła opiera się na doświadczeniach zdobytych przez członków Towarzystwa w okresie pandemii COVID-19.

### **Patronaty honorowe**

O stale rosnącej pozycji naukowej Towarzystwa może świadczyć fakt, że przez lata różne podmioty zwracały się do ATA z prośbą o udzielenie patronatu nad organizowanymi przez siebie seminariami, konferencjami itp. Co roku jest ich przynajmniej kilka – w tym bywają to patronaty przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym.

### **Letnia Szkoła Młodych Andragogów**

Akademickie Towarzystwo Andragogiczne od początku swojego istnienia dba też o rozwój naukowy i zawodowy młodego pokolenia teoretyków i praktyków edukacji dorosłych. Ważną tradycją ATA w tym zakresie były np. Letnie Szkoły Młodych Andragogów (ostatnie edycje realizowano jako Letnie Szkoły Młodych Andragogów i Poradodawców) – przedsięwzięcie naukowe adresowane do młodszej części społeczności polskich andragogów. Kierownictwo naukowe sprawował nad nimi prof. dr hab. Józef Kargul. W latach 1999–2015 w Zielonej Górze i we Wrocławiu zrealizowano zajęcia aż 16 edycji Szkoły (Matusiak, 2015, s. 393–401).

### **Nagroda za Monografię Naukową z Andragogiki**

Warto też podkreślić, że ostatnie lata funkcjonowania Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego to nie tylko kontynuacja tych kierunków aktywności, które sprawdziły się w przeszłości, ale także poszukiwanie nowych możliwości działania oraz podejmowanie kolejnych wyzwań. Jedną z ważnych inicjatyw Towarzystwa ostatnich lat było ustanowienie dorocznej Nagrody Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego za Monografię Naukową z Andragogiki. Kapituła nagrody przewodniczył do roku 2020 prof. dr hab. Józef Kargul. W latach 2021–2024 przewodniczył jej prof. dr hab. Elżbieta Dubas. Dotychczas nagrody za swoje publikacje otrzymało pięć osób (tabela 12).

Tabela 12. Nagrody ATA za wybitne monografie z zakresu andragogiki

Rok	Autor/ka	Opis bibliograficzny monografii
2018	Sylvia Słowińska	<i>Sensy oddolnych inicjatyw kulturalnych w interpretacji ich realizatorów</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2017 [ISBN 978-83-7842-301-0]
2019	Arkadiusz Wąsiński	<i>Autokreacja małżonków bezdzietnych do wielowymiarowego rodzicielstwa adopcyjnego. Perspektywa pedagogiczno-antropologiczna</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2018 [ISBN 978-83-8142-049-5, e-ISBN 978-83-8142-050-1]
2020	Joanna Golonka-Legut	<i>Edukacyjny potencjał indywidualnego doświadczenia życiowego</i> , Oficyna Wydawnicza „Atut”, Wrocław 2019 [ISBN 978-83-7977-406-7]
2021	Monika Chmielecka	<i>Transformacja w coachingu. Doświadczenia uczenia się dorosłych</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020 [ISBN 978-83-8142-713-5, e-ISBN 978-83-8142-714-2]
2021	Martyna Pryszmont	<i>Metodologia jako sztuka wyjścia. Podejście badawcze i praktyki edukacyjne w andragogicznych studiach nad macierzyństwem</i> , Oficyna Wydawnicza „Atut”, Wrocław 2020 [ISBN 978-83-7977-505-7]

Źródło: <http://www.ata.edu.pl/nagroda-za-wybitna-monografie.html>; Maliszewski, 2021, s. 201–202.

## Podsumowanie

Jak wspomiano na wstępie niniejszego szkicu, towarzystwa naukowe mają w naszym kraju ponadtrzystuletnią, bogatą historię. Z tej perspektywy ATA, mimo 30 lat istnienia, jest jeszcze zatem tworem młodym, nie do końca okrzepłym, a przy tym – ze względu na specyfikę polskiego środowiska naukowego zajmującego się teorią i praktyką edukacji dorosłych – stosunkowo mało licznym. Niemniej jednak – opierając się na dotychczasowych analizach, a także przeglądzie ponad dwustu różnorodnych doniesień zamieszczanych na łamach kolejnych tomów środowiskowego „Rocznika Andragogicznego”, informujących o podjętych w latach 1993–2023 przez Towarzystwo, przy jego współdziałaniu lub pod patronatem działaniach\*, oraz około stu różnorodnych recenzji i omówień publikacji przygotowywanych w ramach lub z inicjatywy Towarzy-

\* Por. zawartości działów „Aktualia” w kolejnych tomach „Rocznika Andragogicznego” z lat 1994–2023.

stwa przez jego członków\* – należy stwierdzić, że dorobek Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego w okresie trzech dekad jego istnienia musi budzić uznanie zarówno od strony ilości, jak i różnorodności. Jest przy tym co do swej rangi naukowej – jak wskazują liczni autorzy – jakościowo istotny i znaczący.

Niewątpliwie duża w tym zasługa aktywności naukowej i społecznej poszczególnych członków ATA, ale też umiejętnie budowanej przez kolejnych prezesów i zarządy główne strategii rozwoju i promocji, uprawomocnianej ocenami kolejnych komisji rewizyjnych oraz stosownymi wytycznymi i uchwałami kolejnych walnych zgromadzeń członków, a także efektu synergii, płynącego ze współpracy.

Jak więc podkreślał przed kilkunastu laty jeden z Członków Honorowych ATA prof. dr hab. Tadeusz Aleksander w swoim podręczniku andragogiki, Akademickie Towarzystwo Andragogiczne jest jednym z ważnych podmiotów pełniących „funkcję integracyjną i koordynacyjną wobec [...] środowiska andragogicznego w naszym kraju” (Aleksander, 2009, s. 405) oraz znaczącą instytucją „wpływającą na kształt i dynamikę rozwoju teorii i praktyki pedagogiki dorosłych” (tamże, s. 406). W roku jubileuszu 30-lecia wypada wyrazić nadzieję, że pozostanie tak nadal również w przyszłości.

Na zakończenie warto wrócić do pytania o to, co inicjatywy takie jak Akademickie Towarzystwo Andragogiczne mają do zaoferowania współcześnie swoim członkiniom i członkom, że nadal chcą one/oni aktywnie uczestniczyć w działaniach podejmowanych na rzecz i inicjowanych w ramach takiego właśnie społecznego podmiotu naukowego.

Znaczną część odpowiedzi – wydaje się – znalazł Czytelnik w tym artykule: różnorodność oferty programowej, poszukiwanie adekwatnych do sytuacji sposobów pracy, elastyczne reagowanie na oczekiwania środowiska naukowego, społeczne zapotrzebowanie itp. To w tym zapewne tkwi swoista siła Akademickiego Towarzystwa Akademickiego, nieustannie definiującego od nowa formy, metody i treści kierunków swoich działań – przy jednoczesnym zachowaniu wierności celom i zadaniom sformułowanym jeszcze w chwili powstania, w pierwszej połowie lat 90. ubiegłego stulecia, kiedy to wskazano, że „społeczno-oświatowy ruch ATA [...] będzie działać dla rozwoju i unowocześnienia różnych form edukacji dorosłych

---

\* Por. zawartości działów „Recenzje” w kolejnych tomach „Rocznika Andragogicznego” z lat 1994–2023.

oraz badań i analiz teoretycznych z andragogiki i nauk z nią współdziałających” (RA, 1994).

Ważne i aktualne dla sformułowania odpowiedzi na pytanie o to, co oferuje współczesnym Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, pozostają uwagi obecnej prezes stowarzyszenia, która przed kilku laty odnotowała, że „zaspokaja [ono] potrzebę przynależności w szerszym tego słowa znaczeniu, gwarantuje osobisty kontakt, umożliwia niezapośredniczony dialog, daje szansę na stabilność w niestabilnym życiu zawodowym, [...] jest także środowiskiem, w którym można znaleźć szacunek i uznanie [...]” (Solarczyk-Szwec, 2018, s. 62). To kolejny i niewątpliwie dużo szerzej sformułowany powód, dla którego można uznać, że ATA ma przed sobą jeszcze wiele lat owocnej pracy na rzecz społeczności polskich andragogów.

## Bibliografia

- Aleksander T. (2009), *Andragogika. Podręcznik akademicki*, Radom–Kraków.
- Antosz A. (2007), *Sprawozdanie z Walnego Zjazdu Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego, Warszawa 24.01.2008 r.*, „Rocznik Andragogiczny”, s. 257–262.
- Dubas E. (2022), *Pamiętnik Zjazdu*, „Rocznik Andragogiczny”, t. 29, s. 13–22, DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RA.2022.001>.
- Lista członków założycieli Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego* [b.d.].
- Litawa A. (2017), *Protokół z Walnego Zgromadzenia Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego*, Warszawa, 12 czerwca 2017 r.
- Majchrzak K. (2014), *Protokół z Walnego Zgromadzenia Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego*, Kościelisko k. Zakopanego, 15 maja 2014 r.
- Majchrzak K., Solarczyk-Szwec H. (2013), *Sprawozdanie z II Zjazdu Andragogicznego*, „Rocznik Andragogiczny”, t. 20, s. 29–37.
- Maliszewski T. (2018), *Akademickie Towarzystwo Andragogiczne – 25 lat doświadczeń w pracy na rzecz polskiej teorii i praktyki edukacji dorosłych*, „Rocznik Andragogiczny”, t. 25, s. 41–58, DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RA.2018.02>.
- Maliszewski T. (2019), *Z działalności Zarządu Głównego Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego w latach 2018–2019*, „Rocznik Andragogiczny”, t. 26, s. 303–309, DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RA.2019.023>.
- Maliszewski T. (2021), *Sprawozdanie z IX kadencji działalności Zarządu Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego w latach 2017–2021*, „Rocznik Andragogiczny”, t. 28, s. 190–209, DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RA.2021.014>.
- Maliszewski T. (2022), *Walne Zgromadzenie Członków Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego*, „Rocznik Andragogiczny”, t. 29, s. 23–30, DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RA.2022.002>.

- Matusiak A. (2015), *XVI Letnia Szkoła Andragogów i Poradzoznawców*, Zielona Góra, 18–21.05.2015 r., „Rocznik Andragogiczny”, t. 22, s. 393–401.
- Mokrzejcki L. (2010), *Szkolnictwo gdańskie na tle szkolnictwa Rzeczypospolitej w okresie przedrozbiorowym*, [w:] K. Jakubiak, T. Maliszewski (red.), *Z dziejów polskiej kultury i oświaty od średniowiecza do początków XX wieku*, Kraków, s. 17–26.
- Półturzycki J. (1995/1996), *Pedagogika dorosłych – potrzeby i zadania*, „Rocznik Andragogiczny”, s. 15–24.
- Półturzycki J. (2007), *Działalność Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego w latach 1993–2008*, „Rocznik Andragogiczny”, s. 21–46.
- Pryszmont M., *Protokół z zebrania nr 2 Zarządu Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego X kadencji*, Łódź, 27 czerwca 2022 r.
- RA (1994), *Powstanie Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego*, „Rocznik Andragogiczny”, s. 192–194.
- Rolbiecki W. (1986), *Towarzystwa naukowe*, [w:] K. Wojciechowski (red.), *Encyklopedia oświaty i kultury dorosłych*, Wrocław, s. 337–340.
- Romanowska E. (2009), *I Ogólnopolski Zjazd Andragogiczny „Edukacja dorosłych jako czynnik rozwoju społecznego”*, Kraków, 23–24.06.2009, „Rocznik Andragogiczny”, s. 38–47.
- Skibińska E. (2012), *Akademickie Towarzystwo Andragogiczne – 20 lat działalności*, „Rocznik Andragogiczny”, s. 79–88.
- Skibińska E. (2017), *Sprawozdanie z pracy Zarządu ATA w latach 2014–2017*, Warszawa, 12 czerwca 2017 r.
- Skibińska E., Solarczyk-Szwec H., Stopińska-Pająk A. (red.) (2014), *Teoria i praktyka edukacji dorosłych w procesie zmian*, Materiały z II Ogólnopolskiego Zjazdu Andragogicznego, „Biblioteka Edukacji Dorosłych”, t. 45, Warszawa–Bydgoszcz.
- Solarczyk-Szwec H. (2018), *Akademickie Towarzystwo Andragogiczne – ciągłość i zmiana*, „Rocznik Andragogiczny”, t. 25, s. 59–64.
- Statut (1993), *Statut Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego z 28 września 1993 r.*
- Woźnicka E. (red.) (2015), *Oświata dorosłych. Inspiracje i wyzwania. Tom dedykowany Profesor Oldze Czerniawskiej z okazji 85. urodzin*, „Biblioteka Edukacji Dorosłych”, t. 46, Warszawa–Łódź.

## Netografia

- <http://www.ata.edu.pl> – strona domowa Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego.
- <http://nauka-polska.pl>.

